

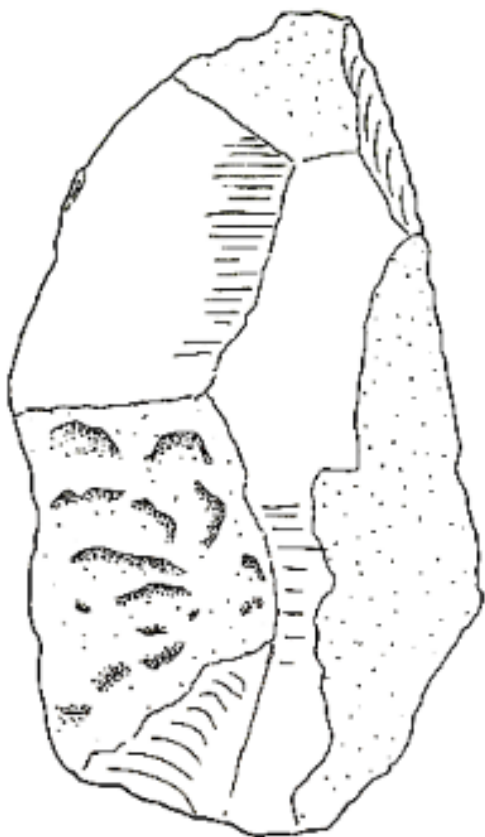
# oboji prošlost



# Zagonetni kameni predmeti

Ovaj predmet napravljen je od kamena koji zovemo opsidijan. Opsidijan je vulkanski kamen koji nastaje brzim hlađenjem vruće vulkanske lave pri čemu nema vremena za kristalizaciju. Vrlo se lako oblikuje u precizno oruđe i oružje zbog čega je bio vrlo popularan među prapovijesnim populacijama. Ovaj kamen vrlo je izdržljiv i tvrd te je kada se oblikuje u predmet jako oštar. Tako je postao vrlo tražena sirovina za trgovinu i razmjenu diljem prapovijesne Europe.

Oboji kamen prema primjeru!



Što misliš, čemu je mogao služiti ovaj predmet?



U prapovijesno doba oruđe se često izrađivalo od kamena. Kamen je bio pomno odabran, a potom bi ga se lomilo. Taj postupak zahtjevao je puno znanja i vještine. Korišteno je kamenje različitih vrsta i svojstava i, naravno, različite boje. Ipak, u prapovijesti se najčešće koristi rožnjak jer ima jako dobra svojstva za izradu oruđa različite namjene. Takva oruđa mogla su služiti za rezanje životinjskog mesa, kože, izradu oruđa od drugih materijala, primjerice drveta ili školjaka, izradu nakita i ukrasa, poljodjelske aktivnosti, izradu oružja (npr. koplje) i za ostale svakodnevne aktivnosti.

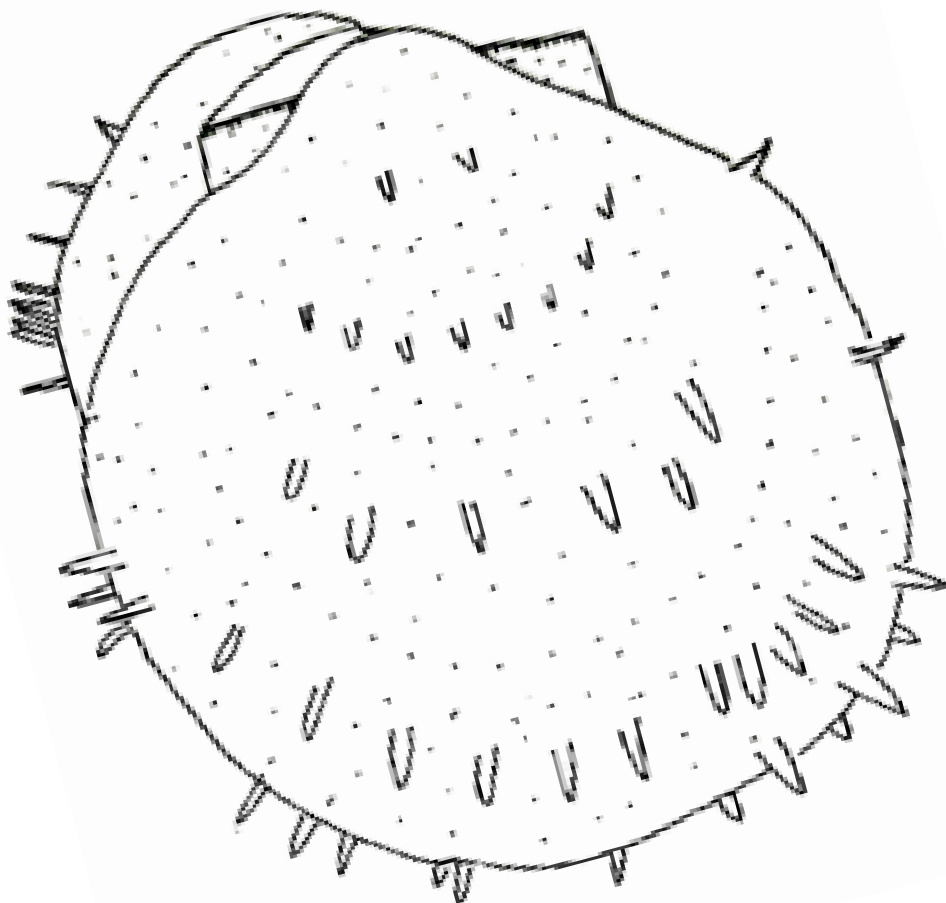


Oboji kamen u svoje najdraže boje!



# Šarene školjke

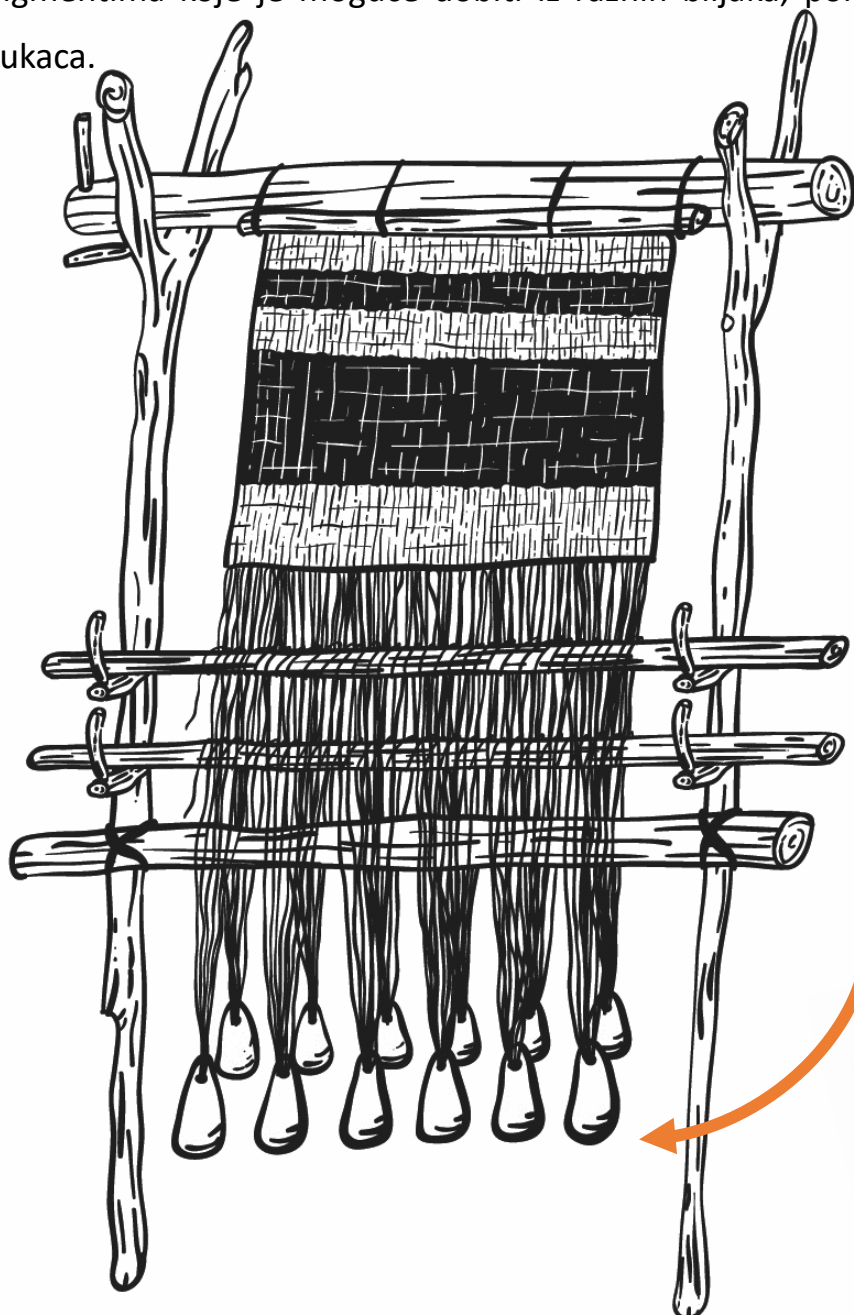
*Spondylus gaederopus* je školjka koja živi u Sredozemnom moru. Od ove školjke dobivala se grimizna boja, a zbog svoje debele ljušture bila je omiljena sirovina za izradu različitih vrsta nakita. Iako sredozemnoga podrijetla, nalazi školjke na prapovijesnim arheološkim lokalitetima duboko u europskom kontinentu svjedoče o razvijenoj razmjeni i trgovini ovim školjkašem. Neki arheolozi smatraju je i prvim novcem.



Što misliš, čemu je služila boja koja se dobivala iz ove školjke?

# Od niti do tkanine

U razdoblju prapovijesti tkanine su se proizvodile najčešće od vune i biljke lana. Cijeli postupak proizvodnje izvodio se ručno, primjerice sirovu vunu bilo je potrebno prvo ispresti kako bi se dobila pređa a potom nit po nit istkati u tkaninu na tkalačkom stanu. Arheolozi najčešće pronalaze ulomke ili cjelovite predmete koji su u vezi s postupkom proizvodnje tkanine, poput pršljena koji su služili za predenje ili utega pomoću kojih su se napinjale niti na tkalačkom stanu. Brojni takvi utezi pronađeni su na lokalitetu iz brončanog doba, smještenom na planini Kalnik. Tkalački stan mogao je biti izrađen od drva, kao jednostavan okvir. Tkanine su se bojadisale prirodnim pigmentima koje je moguće dobiti iz raznih biljaka, ponekad i iznutrica školjaka ili kukaca.



Oboji tkalački stan i tkaninu bojama kakve su mogle postojati u prapovijesti!



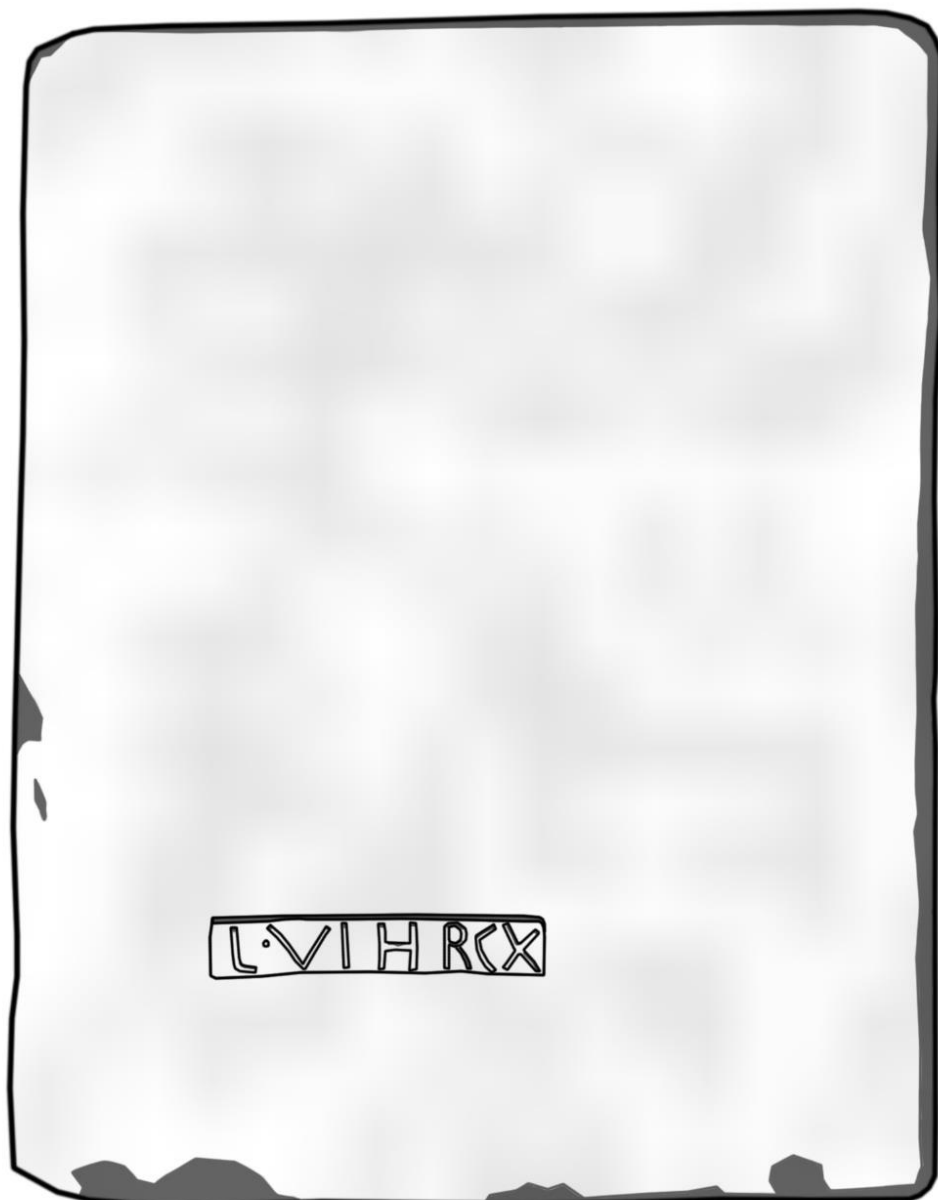
# Legionarske opeke



Ovakve rimske opeke radili su rimski vojnici (legionari) kada nisu ratovali. Svoje opeke označavali su pečatom radionice ili postrojbe, kako bi se znalo tko ih je proizveo. Na pečatu su bile brojke i slova. Rimljani su pisali brojke malo drugačije nego danas. Možeš li pročitati brojeve na pečatu? Kao i danas opeke su bile izrađene od pečene gline te su bile narančaste boje.

Oboji crtež rimske opeke, ali pazi da se vidi pečat!

Pronađi brojke i obojaj ih drugom bojom!



## RIMSKE BROJKE

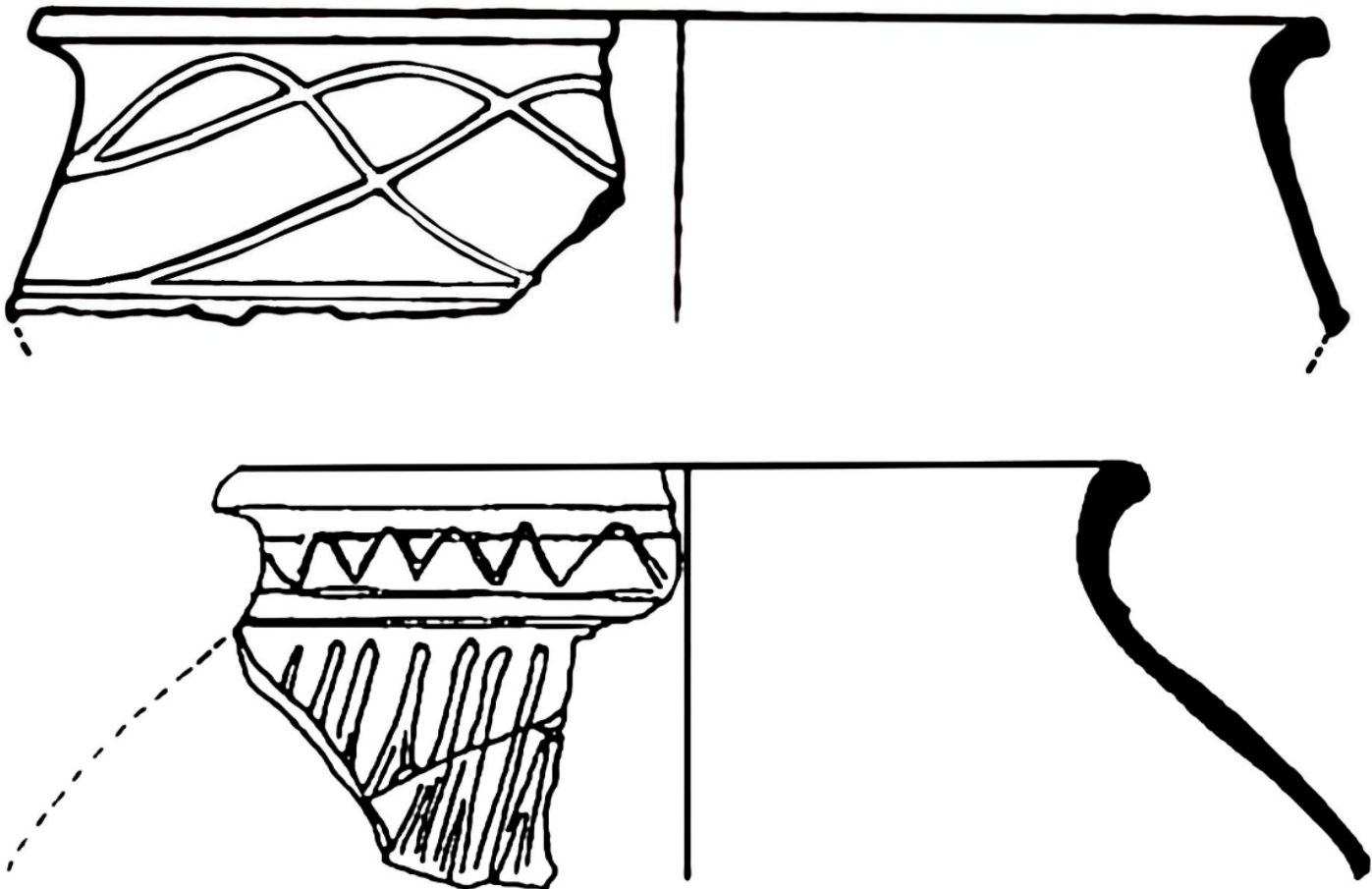
I	-	1
II	-	2
III	-	3
IV	-	4
V	-	5
VI	-	6
VII	-	7
VIII	-	8
IX	-	9
X	-	10

# Razigrani lončari

Jedan od najučestalijih arheoloških nalaza su ulomci keramičkih posuda. Tako su kod mjesta Osječenica, na arheološkom lokalitetu koji se nalazi na putu od rijeke Une prema današnjem Sisku, tadašnjem važnom rimskom gradu Sisciji, pronađeni ulomci posuda kakve su korištene davno, u antičko doba, u 4. stoljeću. Ove posude bile su ukrašene i urezivanjem nepravilnih valovnica, a najčešće su se koristile za pohranu hrane.



Pomozi nam slijediti kasnoantičku "nit", nacrtaj ostatak ukrasa na posudama. Oboji posude i ukrase!



# Ratnici s istoka



U ranome srednjemu vijeku na tlu Europe pojavile su se brojne nove skupine nomada, a među njima Avari. Avarska materijalna kultura ostavila je svoj trag, prije svega preko 60.000 grobova od kojih dvije trećine pripadaju razdoblju 8. stoljeća, što je čini jednom od najbolje dokumentiranih ranosrednjovjekovnih kultura u Europi. Dolasku Avara u Karpatsku kotlinu 567. godine pripisuje se pojava novih tehnoloških rješenja u opremi i načinu ratovanja (teška konjica). U Hrvatskoj, većina avarodobnih lokaliteta nalazi se u istočnoj Slavoniji, a primijećene su i neke posebnosti, kao na primjer, bojanje ukrasnih okova pojasa u plavu boju.



Oboji svoje avarske ratnike,  
konjanika lake konjice i  
pješaka u punoj ratnoj  
spremi!

Konjanik lake konjice imao je konjaničko, dugo koplje, te mu je s leđa visio tobolac za strijele. Konjanik je mogao ispaliti 20 strijela u minuti u punom galopu, prema povijesnim izvorima.

Zapamti da su ukrasni okovi pojasa avarskog ratnika i orme njegova konja bili jako važni, simboli njegovog položaja u zajednici.



Pješak je uz sebe imao tobolac i štit (na lijevoj strani) i luk za strijele (na desnoj strani): o jednom pojasu mu je visio mač i bodež, koji su isto mogli biti ukrašeni okovima, a naš je pješak imao dva pojasa.



# Priče u slici

Ovaj predmet arheolozi nazivaju keramički pećnjak. Ime je dobio po materijalu od kojega je napravljen, ali i prema svrsi. Pećnjaci su činili dio peći kakvima su grijane prostorije tijekom srednjega vijeka. Možeš li zamisliti ovakvu peć? Peći su bile obložene pećnjacima koji su služili kako bi zadržali toplinu i dugo zagrijavali prostor. Često su bili prava umjetnička djela, a motivi na njima odražavaju duh vremena u kojima su nastali i često pričaju priče iz nekih davnih vremena.

Na burgu srednjovjekovnog imena Vrbovec kod mjesta Hum na Sutli u Zagorju pronađeno je mnoštvo pećnjaka nastalih u 15. stoljeću s različitim likovnim prikazima.



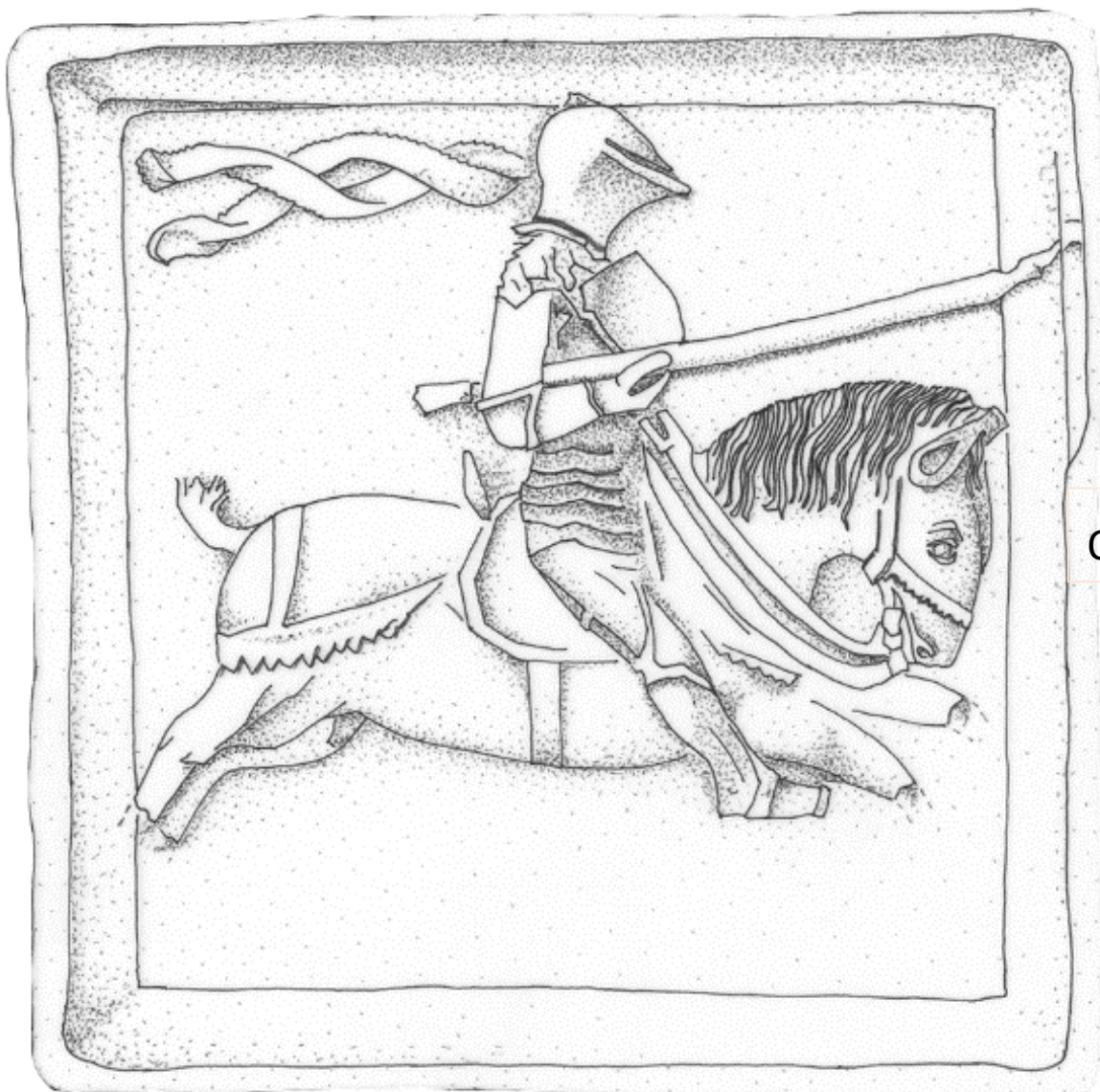
Otkrij što je sve prikazano na pećnjaku, oboji i dopuni dijelove koji nedostaju i ispričaj priču!



Što misliš, kakvu priču nam priča ovaj pećnjak? Tko je djevojka, a tko mladić? Gdje se nalaze? Što rade?

U ranom srednjem vijeku postojali su vitezovi. Vitez nije mogao biti bilo tko. Oni su služili kralju ili većem feudalnom gospodaru, a u pravilu su to bili imućniji pripadnici društva koji su se sami mogli skrbiti o svom konju i nabaviti si skupu vojnu opremu. Vitezom je mogao postati bilo koji imućniji muškarac, no vremenom se krug vitezova zatvorio i ostao je rezerviran samo za plemstvo. U kasnosrednjovijekovnom društvu viteštvo je imalo iznimnu ulogu u duhovnom i kulturnom životu. Zbog utjecaja Crkve i kršćanskih vrijednosti viteštvo je bilo povezano kodeksom časti. Vitezovi nisu smijeli napadati slabije i nenaoružane, bili su dužni štiti nemoćne, pomagati siromašne, kažnjavati nepravdu te se dostojno odnositi prema društveno nižima od sebe. Posebno se cijenila udvornost, odnosno poštivanje dvorskih djeva, kojima su nerijetko spjevali i svirali pjesme, a dokazivali su se i na viteškim turnirima.

Na ovom pećnjaku prikazan je vitez na konju u trku koji sudjeluje u turniru.



Oboji viteza!

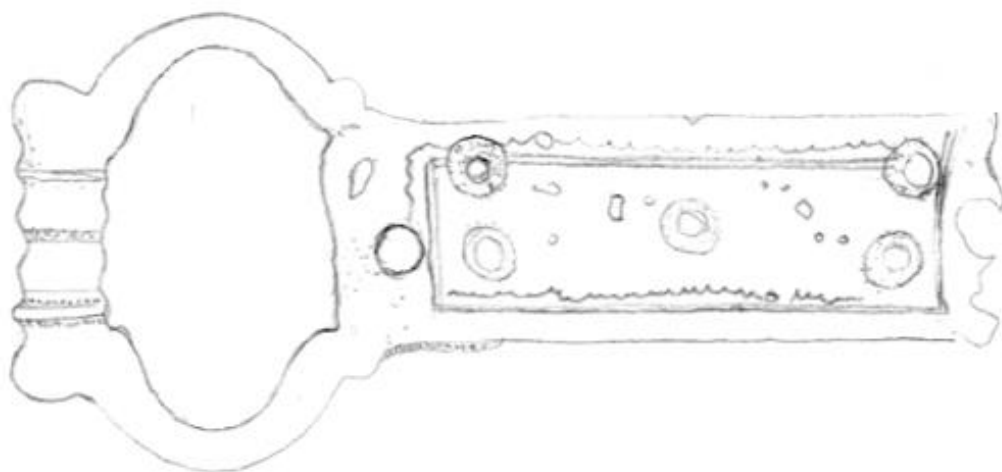
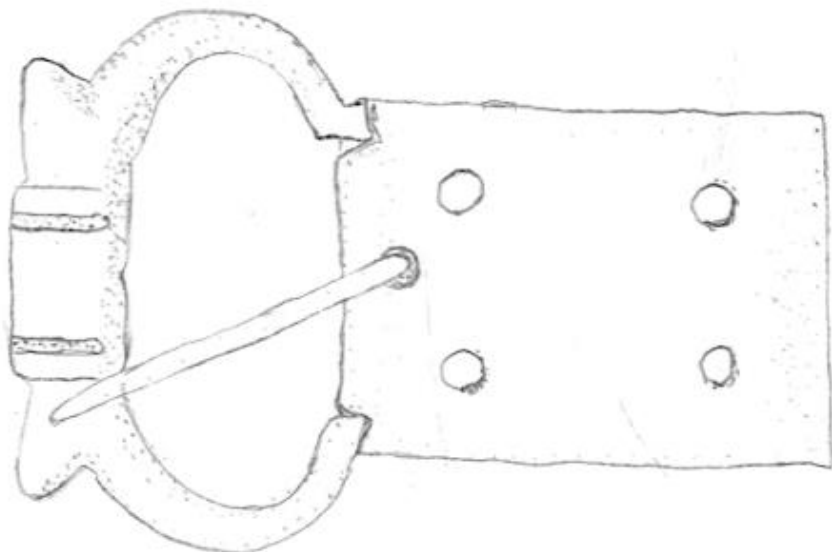


# Moda srednjeg vijeka

Kao i danas, u srednjem vijeku odjeću je bilo potrebno opojasati. Često su kopče bile izrađene od metala (u ovom slučaju bakrene legure), a bile su pričvršćene na kožni ili pojas od tekstila. Pronađene su na lokalitetu Gora, a netko ih je koristio u vrijeme 13. i/ili 14. stoljeća. Tada su na lokalitetu Gora boravili su vitezovi templari, a kasnije i vitezovi? ivanovci.



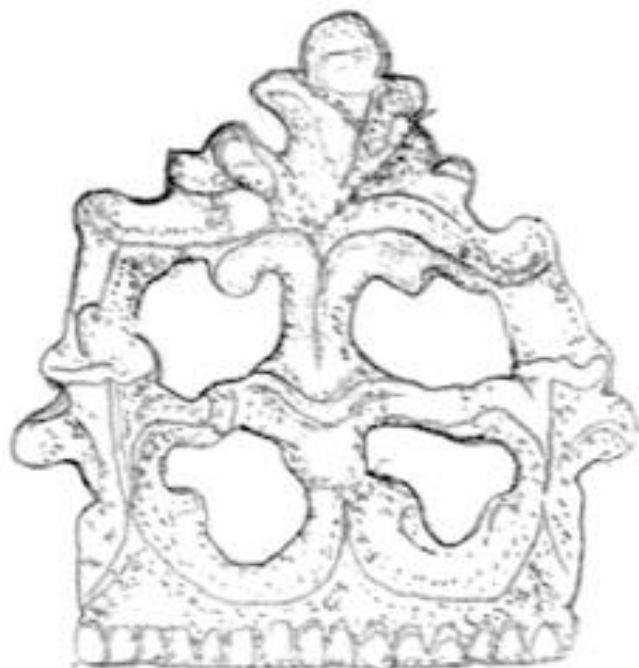
Svojim idejama dodatno ukrasi ove posebne predmete!





Pred tobom su dva gotovo identična predmeta koja arheolozima zadaju mnogo muke. Naša pretpostavka je da je riječ o ukrasnom ali i funkcionalnom predmetu koji je bio dio odjeće. Mislimo da bi mogli biti ukrasni predmeti, primjerice pojasni jezičci, odnosno predmeti koji su se nalazili na vrhu pojasa, ili možda pričvršćeni na odjeću kao gumbi ili nešto slično. Što misliš, čemu su mogli služiti? Oblikom podsjećaju na krunu na kojoj su prikazani ljiljani. Izrađeni su od skupocjenog pozlaćenog srebra.

Oboji predmete i na taj način svojim idejama pomozite arheolozima rasvijetliti ovaj misterij!



# Jedinstveno prstenje



Pred tobom su dva prekrasna srebrna prstena pečatnjaka koji su pronađeni na lokalitetu Gora. Kao što im samo ime govori, nije riječ o običnom prstenju, već o svojevrsnoj osobnoj iskaznici ili otisku prsta imućnijih pripadnika kasnosrednjovjekovnog društva. Utiskivanjem prstena u rastopljeni vosak te njegovim sušenjem vlasnik prstena je zapravo potpisivao različite isprave koje su nerijetko sastavljali posebni pisari. Zbog potpisne uloge gotovo ne postoje dva identična primjerka prstena. Pečat je bio ukrašen, a na ova dva prstena vidljiv je cvijet – ljiljan. Na jednom prstenu oko ljiljana teče tekst, najvjerojatnije ime vlasnika, a na vrhu se nalazi križ. Možeš li prepoznati ove motive ?

Oboji pečatnjake i pomoz arheolozima otkriti njihove vlasnike!  
Što misliš, tko su bili vlasnici prstenja? Kako su se mogli zvati?



# Svete medaljice

Stanovnici katoličkih dijelova Europe su u ranom novom vijeku bili izrazito pobožni, a svoju vjeru često su izražavali nošenjem religijskih medaljica bilo kao privjesak oko vrata ili kao dio krunice. Osnovna svrha takvih predmeta bila je jačanje vjere u Boga, koji bi čovjeku posredstvom medaljice pomogao u nevolji. Nosile su se kao zaštita od raznih bolesti i drugih nevolja. Na medaljicama se najčešće nalaze prikazi Isusa, Marije, svetaca i događaja opisanih u Bibliji. Tako je na ovoj medaljici prikazano Krunjenje Marijino. Medaljica je izrađena od lijevane bronce, a najvjerojatnije je iz 17. stoljeća. Pripadala je pobožnom stanovniku Torčeca u Podravini gdje je i pronađena.

Što sve prepoznaješ na crtežu?

Oboji ove prikaze i udahni medaljici novi sjaj!



**Ilustracije:**

starline / Freepik (Naslovnica, Ratnici s istoka, Razigrani lončari)  
Mario Kolarić (Od niti do tkanine)

**Crteži i fotografije preuzeti iz:**

Tkalčec, T. 2010, *Burg Vrbovec u Klenovcu Humskome: Deset sezona arheoloških istraživanja*, Muzeji Hrvatskog Zagorja – Institut za arheologiju, Zagreb. (Priče u slici)

Ožanić, I. 1998, Gradina Osječenica – antičko razdoblje, *Opuscula archaeologica*, Vol. 22, 27–80. (Razigrani lončari)

Kudelić, A., Karavidović, T., Ceković, M. 2019, Brončano doba Turopolja – život na vodi, katalog izložbe, Muzej Turopolja, Velika Gorica. (Od niti do tkanine)

**Ostali crteži i fotografije:**

arhiva Instituta za arheologiju

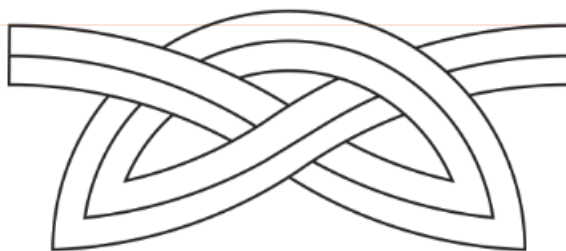
Martina Korić (Legionarske obveze – opeka)

Bojanku je dozvoljeno printati i distribuirati u svrhu zabave, edukacije, kreacije.

Nije dozvoljeno naplaćivati sadržaj.

Autorska prava pridržava Institut za arheologiju.

CC BY-NC 4.0



Institut za arheologiju

Jurjevska 15

10000 Zagreb

[www.iarh.hr](http://www.iarh.hr)